

Oslo 6. oktober 2021

UiOs klima- og miljøstrategi – HF's høringsvar

Det humanistiske fakultet er positive til at UiO lager en egen klima- og miljøstrategi. Vi gir med dette vår støtte til det høye ambisjonsnivået mange av de foreslåtte målene og tiltakene i det foreliggende forslaget, som i løpet av den korte høringstiden har utløst både entusiasme og kreativitet men også en del kritikk og godt begrunnede innvendinger i fagmiljøene, som vi her bringer til torgs.

Vårt høringsvar er todelt. I del 1 bringer vi til torgs våre viktigste prinsipielle merknader til strategien, i del 2 har vi samlet en del tillegg, justeringer og forbedringer innkommet fra våre fagmiljøer, i den hensikt å gjøre selve strategidokumentet enda bedre.

Den akademiske frihetens plass i strategien

Fakultetet er opptatt av at UiO fortsetter å være en solid forsvarer av den akademiske friheten og at det ikke produseres strategitekster som gir inntrykk av noe annet. I lys av dette ber vi om at teksten går gjennom med tanke på å luke ut formuleringer som er uklare på dette punktet. Formuleringene om *intern pengebruk* bør særlig justeres, slik at de ikke etterlater et inntrykk av at det nærmest skal være en forutsetning å drive med bærekraft-relaterte ting for å få en del av UiOs strategiske midler og at miljøer som ikke befatter seg med slikt i praksis vil straffes ved mindre midler. Flere formuleringer i strategiteksten kan tolkes slik, noe som neppe kan være intensjonen og som kan true strategiens forankring i fagmiljøene.

Utdanning

UiO må ta klima og miljøutfordringene i vår tid på alvor og vi gleder oss over at den foreliggende strategien viser så stor vilje til nettopp det, også med utgangspunkt i UiOs rolle som studieinstitusjon. Vi mener også at ambisjonen om å åpne opp for en bærekraftkomponent i alle studieløp er god, men at måten denne ambisjonen følges opp på i strategiteksten er både overdrevet og til dels misforstått.

For det første er vi usikre på om det er klokt å spre bærekraftkomponenter tynt utover alle studieprogram, da dette vil komme i konflikt med vitenskapeligheten og fagligheten i noen av våre studier på HF. Derimot er vi positive til å prioritere noen tverrfaglige studieprogram som kan gi undervisning av høyere kvalitet. Altså vil vi prioritere kvalitet foran kvantitet.

For det andre vil vi benytte denne anledningen til å understreke at selv om klima- og miljøutfordringen er vår tids største utfordring betyr *ikke* det at det er vår rolle å mate studentene med de rette holdningene i ulike

samfunnsspørsmål. Vi er også skeptiske til den ivrige bruken av ordet *endringsaktør*, som vi opplever gir et helt skjevt bilde av hvem våre studenter er.

Vårt fremste bidrag som akademisk institusjon vil fortsatt være å gi studentene våre både forståelse for og redskapene til **kritisk tenking og argumentasjon**, verktøy som har relevans for alle vår tids utfordringer og den debatt i offentligheten som følger med dem.

For det tredje er vi tvilende til om løsningen finnes på Exphil og Exfac, både fordi dette er emner som også ivaretar en rekke andre funksjoner og oppgaver i det akademiske studieløpet ved UiO, og fordi det allerede er inne på Exphilpensum, slik at hensynet til eksponering for tematikken tidlig i løpet for studentene er ivare tatt. Det som etter fakultetets oppfatning trengs *utover* dette for å følge opp den gode hovedambisjonen i U0 er ikke først og fremst nye studietilbud eller endring av eksisterende studier, men **en ny smidighet, en nedbygging av skranker** som i dag gjør det vanskelig for studentene å sette sammen studieløp som inkluderer temaet klima og miljø. De fakultetene som per i dag ikke gir studentene på alle programmer mulighet til selv å velge et emne som er relevant ut fra temaet bør gjøre dette så raskt som mulig. Et slikt grep vil gjøre det langt lettere for UiO å følge opp ambisjonene i U0.

På denne bakgrunnen vil vi foreslå at U1 forenkles og blir seende slik ut:

Gi alle studenter mulighet til å inkludere forskningsbasert og grunnleggende kunnskap om klima og miljø i sine studieløp, uavhengig av program.

Forskning

Forslaget om et eget bærekraftsenter er foreløpig ikke utviklet nok til at det kan gis en grundig vurdering. Vi utelukker imidlertid ikke at det her er et potensiale som kan tas ut gjennom et senter. Et eventuelt bærekraftsenter ved UiO må imidlertid være godt forankret ved alle relevante fagmiljøer og fremstå som vokst naturlig ut av disse miljøene. For at initiativet skal ha legitimitet og forankring må fremfor alt en **bred** definisjon av bærekraft legges til grunn, som vil inkludere forskere ved alle store fakulteter, ved fra starten å inkludere både samfunns- og kulturforskere og på den måten både Mednat og Humsam-miljøene ved UiO. Vi oppfatter at det kun er et så bredt orientert initiativ som vil ha slagkraft både akademisk og samfunnsmessig.

En viktig dimensjon i en utvidet forståelse av bærekraftsproblematikken er endring av *adferd*. De store omleggingene i folks hverdagsliv som vil følge av en bærekraftig politikk og økonomi krever betydelige endringer i atferd. Hvordan kan slik endring motiveres og forankres, motstand håndteres og f eks sosiale medier benyttes i denne kampen? På dette komplekse og helt avgjørende området sitter Humsam-fagene på bred og høyst relevant kompetanse, som det ville være et stort tap for UiO om et bærekraftsenter ikke fanget opp og fra starten inkluderte.

Klimagassutslipp og et grønt campusliv

Vi hilser det tydelige fokuset også på UiOs egne utslipp og avtrykk velkommen. Strategien har gode og relevante målsetninger og tiltak på dette området som vi ønsker å bidra til å følge opp på en best mulig måte. Denne delen av strategien inneholder imidlertid også noen uklarheter og inkonsistenser som bør lukes ut i den ferdige versjonen.

Viktigst er at strategien gir inntrykk av å ha blitt til i et coronafritt vakuum når den omtaler utslipp fra reisevirksomhet og forslår en årlig reduksjon på 7% i utslipp fra UiOs reiser. Strategien sendes som kjent ut på høring i en situasjon hvor UiO reisevirksomhet og tilhørende klimagassutslipp er lik *null*. Det fremstår merkelig at strategien ikke tar utgangspunktet nettopp i det og slår fast at det må være et mål ikke å komme tilbake til samme nivå som før COVID-19.

Vi synes også at målet om 7% årlig reduksjon fremstår tilfeldig. Hvorfor dette tallet, hvor realistisk er det og – viktigere – hvor er det faktisk målet å ende opp? Det er umulig å innføre klimavennlige reisealternativer for alle reisemål: det går for eksempel ikke tog til USA, det landet hvor verdens fremste utdanningsinstitusjoner befinner seg, og som vi alle er oppfordret til å finne gode og ambisiøse partnere i som kan bidra til øke vårt eget faglige nivå. Vi deler ambisjonen om å redusere utslippene, men en strategi som dette må samtidig forholde seg bevisst til de delene av virkeligheten den faktisk ikke kan endre. Det kan ikke være et mål for en akademisk institusjon at det foretas minst mulig reising, dette bør også komme fram i strategien, som på denne måten vil bli lettere å forankre i fagmiljøene og fremstå som mer jordet i UiO-hverdagen enn den har allerede fått kritikk for å være.

En tredje svakhet er måten strategien forholder seg til de ansattes og studentenes parkeringsplasser på. Vi støtter et mål om reduksjon av klimagassutslipp, men et generelt mål om å redusere antall parkeringsplasser uansett biltype er i realiteten noe litt annet. Mange ansatte så vel som studenter opplever at de trenger bil i hverdagen. For i tråd med strategiens hovedmål å bidra til å dreie også privatbilismen i mest mulig miljøvennlig retning vil vi først og fremst foreslå foreslå at andelen p-plasser som øremerkes elbiler økes, gjerne betydelig og evt kombinert med en viss nedgang i det samlede antallet parkeringsplasser for å frigjøre areal som kan brukes til andre ting.

Vi tenker ellers at også klimaavtrykket av UiOs bygningsmasse må problematiseres i strategien, særlig med tanke på den høye andelen dårlig isolerte og store vinduer.

Det trengs også nytenkning rundt hvordan vi faktisk forstår reising for å kunne følge opp strategiens hovedmålsettinger. Vi har to forslag til nye tiltak under K1:

- Stimulere til en kultur for å bruke lengre og miljøvennlig reisetid effektivt som arbeidstid og tilrettelegge for en endret tankegang omkring lengde på forsknings- og studieopphold
- Utvikle et tverrfaglig dokumentasjonsprosjekt for klimavennlige forsknings- og studiereiser med UiOs sentre i Roma og Paris som piloter

«Grønt kontor» og studentenes plass i strategien

Forslaget om et Grønt kontor på campus er interessant, men fremstår lite gjennomtenkt. Dersom det er slik at man skal basere seg på frivillighet blant studentene tror vi dette kan bli vanskelig å få til. Et slikt kontor må ha en robust og langsiktig finansiering og ikke være avhengig av at et stort antall studenter frivillig tar på seg en viktig jobb på hele institusjonens vegne.

Også på andre punkter synes vi strategien ikke ser ut til å ta studentenes rolle på alvor. Særlig påfallende er det at allerede eksisterende klima- og miljøorganisasjoner blant studentene ikke nevnes i strategien, mens de helt åpenbart kan spille en viktig rolle framover. Vi vil derfor ta til orde for at studentenes plass og rolle i

strategien innreflekteres på en bedre og mer informert måte i den endelige versjonen, i samråd med studentorganisasjonene selv. Gi tror også det kan være en god ide med en egen «klimapott» som studentene kan søke midler fra til ulike tiltak på klima –og miljøfeltet, et forslag HF's studentutvalg selv har fremmet.

Redaksjonelle kommentarer

Under følger noen begrunnede forslag til forslag til hvordan den foreliggende strategiteksten kan bli enda bedre, med henblikk på lesbarhet og forståelighet for både ansatte og studenter.

Teksten inneholder for mange *innforståtte referanser*. Den bør være forståelig for alle og derfor bør ting pakkes mer ut enn det som flere steder er tilfellet. I beskrivelsen om «trygt og rettferdig handlingsrom for menneskeheten» på s. 3 i strategiteksten refereres det til Leach, Raworth og Rockström (2013) uten at det forklares for den uinnvidde hva dette er. Det samme gjelder referansen til «en ny strategi initiert av UNESCO». En strategi for UiO bør skrives så også den uinnvidde kan forstå alle referanser.

Anbefalinger til tiltak og virkemidler U2s 6: Flere av kulepunktene under U2 er formulert uten *henvisning til klima, miljø og bærekraft*. Lesere vil kunne anta at det er slik det skal forstås, men for at teksten skal være helt entydig bør dette presiseres.

Delmål F2 side 8: Formuleringen «bidra til utvikling av sterke forskningsmiljøer» bør spesifiseres bedre. Det er ikke tydelig nok hva som menes med denne helt generelle formuleringen. Hvis det siktes til forskning innen klima og miljø bør det skrives tydelig.

Forskning side 8 virkemidler F2: Det er ikke så tydelig hvordan det å «utvikle gode muligheter for både disiplinære og tverrfaglige karriereløp» har som dirkede konsekvens at rekrutteringen av yngre forskere til klima- og miljøforskning blir styrket. Her bør denne sammenhengens gjøres tydeligere.

Diverse ord og uttrykk er benyttet i teksten som ikke er forklart, det bør gjøres. Hva menes med «universitetsskolene» under S3 s 11? og hva betyr det å «aktualisere undervisningen for elevene»? Dette bør klarere fram for ikke å skape usikkerhet hos leserne.

Grønt campusliv side 12: Her refereres det både til klimagassregnskapet i 2018 og klimagassregnskapet i 2019. Det er ikke klart fra teksten om det refereres til samme regnskap eller til to ulike regnskap.

Grønt campusliv side 15 tiltak C1: Hva menes med «bevisst bruk av stedeagne arter»? Her bør sammenheng og kontekst tydeligere fram

Flere av kulepunktene mangler verb i beskrivelser av tiltakene. Disse tiltakene blir dermed ganske løse i sine ambisjoner. Eksempler er K0 side 14, K3 side 15, O3 side 17

Organisasjon side 17 virkemiddel O2: Andre kulepunkt sier at UiO skal «etablere et praksisfelleskap for de som jobber med klima- og miljø ute på enhetene». Det er ikke tilstrekkelig klart hva et slikt «praksisfelleskap» peker på eller innebærer.

Med hilsen

Frode Helland
dekan HF

Monica Bakken
fakultetsdirektør